

констатації. Відповідно такого розподілу високим рівнем сформованості етнопедагогічного мислення ЕПМ володіє 14 % опитаних, середнім рівнем – 64,7 %, низьким – 21,3 %.

Проведений аналіз результатів дослідження дозволив зробити наступні висновки:

- цілеспрямоване формування ЕПМ майбутнього вчителя музики є актуальною проблемою, оскільки більшість опитаних вважає його важливим чинником удосконалення фахової підготовки;
- у переважної більшості студентів ЕПМ є не сформованим: опитані не володіють або недостатньо володіють комплексом народознавчих та етнопедагогічних знань, практично не є обізнаними із системою цінностей української етнопедагогіки, не мають знань, умінь та навичок щодо постановки етнопедагогічних задач, а також вирішення педагогічних, етнопедагогічних та музично-педагогічних задач етнопедагогічними засобами.

Слід зазначити, що вимоги, задекларовані в Законі України та інших державних документах, які постали перед вищою школою, а також специфічні особливості формування ЕПМ, виявлені в ході дослідження, сприяли визначенню методичних засад вирішення проблеми нашого дослідження. До таких засад можна віднести наступні: етнопедагогізацію фахової підготовки майбутніх учителів музики, а також інтеграцію навчальних дисциплін на основі розширення їх етнопедагогічного та етнокультурного компонента. Таким чином, подальші дослідження ми присвячуємо розробці методики цілеспрямованого формування етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики на основі вищезазначених засад.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Воронин А.Н. Диагностика невербальной креативности. Краткий вариант теста Е. Торранса // Психологическое обозрение. – 1995. – № 1. – С. 31 – 33.
2. Кашапов М.М. Психолого-педагогический тренинг творческого мышления // Психология профессионального педагогического мышления / Под ред. М.М. Кашапова. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2003. – 398 с.
3. Кашапов М.М. Теория и практика решения педагогических ситуаций. – Ярославль: Яросл. гос. ун-т, 1997. – 100 с.
4. Маценко В. Технологія іміджу. – К.: Главник, 2005. – 96 с.

УДК 378.14:352/354

Т.В. Шахматова

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розкрито актуальність проблеми професійної підготовки фахівців економічного профілю.

The actuality of problem of economical specialists' professional training was found out in this article.

Актуальність дослідження зумовлена проблемою професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю, які були б готові працювати за обраною спеціальністю відразу після отримання вищої освіти. З кожним роком усе більше молодих людей отримують у вищих навчальних закладах різні види спеціальностей. В умовах ринкової економіки підвищуються вимоги до знань, умінь, навичок, ділових якостей, фізичних та інтелектуальних здібностей майбутніх економістів.

Метою дослідження є: виявлення проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю.

Основні результати дослідження. На сьогоднішній день виникли певні протиріччя між вимогами роботодавців і наявністю кваліфікованих фахівців економічного профілю. У багатьох випадках не кожен отримує професію за своїм бажанням, а іноді, отримавши бажану професію, особистість постає перед проблемою неготовності до здійснення професійної діяльності.

Найбільш розповсюдженими спеціальностями на сьогодні є спеціальності економічного профілю, проте оволодіння ними не завжди проходить успішно. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю передусім пов'язана зі значною кількістю різних факторів, проте основним є несформованість ділових якостей особистості та невідповідність їх вимогам її професії.

На нашу думку, основними завданнями навчально-виховного процесу економічного вищого навчального закладу є:

- сформувані у студентів знання в таких галузях економіки, як банківська справа, управління персоналом, фінанси, менеджмент, страхова справа, маркетинг, податкова система, бухгалтерський облік, а також уміння та навички в стратегічному та оперативному плануванні, пов'язані з розробкою бізнес-планів та планів маркетингу для бізнесу;
- навчити майбутніх фахівців економічного профілю генерації та просуванню власних думок, ідей з покращення фінансового стану конкретного підприємства та країни в цілому;
- сформувані здатність ефективного прийняття рішень у економічній діяльності;
- навчити вести бухгалтерську документацію;
- дати знання про особливості податкової системи та податкової політики в Україні;
- сформувані такі ділові якості, як уміння вести переговори, налагоджувати зв'язки з діловими партнерами, використовуючи при цьому психологію управління;
- розвивати навички роботи з комп'ютерними програмами;
- навчити управляти персоналом підприємства;
- дати знання з ділового етикету.

З метою удосконалення навчально-виховного процесу економічного вищого навчального закладу необхідно реалізовувати комплексний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю. Значну роль у даному напрямі відіграє активізація пізнавальної діяльності майбутніх економістів, важливе місце в якій посідають нові форми та методи навчання, зокрема використання ділових ігор. Активність студента у навчально-виховному процесі є одним із головних принципів дидактики вищої школи. Реалізація цього принципу передбачає таку якість навчальної діяльності, при якій досягається високий рівень мотивації, усвідомлення необхідності засвоєння знань, умінь та навичок.

Дослідженням професійно зумовленої структури особистості займався Е. Ф. Зеєр. Ним виокремлено чотири базові компоненти цієї структури: професійна компетентність, спрямованість, професійно важливі якості та професійно значущі психофізіологічні властивості. Під професійно важливими якостями він розуміє такі психологічні якості особистості, які чинять певний вплив на ефективність професійної діяльності. На його думку, дані якості є багатофункціональними, проте у кожній професії є свій набір якостей [3].

На думку В. О. Бодрова, до категорії «професійно значущі якості» належить: «Уся сукупність психологічних якостей особистості, а також цілий ряд фізичних, антропометричних, фізіологічних характеристик людини, які визначають успішність навчання і реальної діяльності». Від вважає, що «конкретний перелік цих якостей для кожної діяльності специфічний (за їх складом, за необхідним ступенем вираженості, за характером взаємозв'язку між ними) і визначається за результатами психологічного аналізу діяльності та складання її професіограми і психограми» [1: 223].

Ураховуючи думку вченого, можна вважати ділові якості фахівця певними внутрішніми психологічними характеристиками суб'єкта, в яких відображається зовнішній специфічний вплив факторів професійної діяльності, що являють собою форму професійних вимог до майбутнього фахівця. На думку В. О. Бодрова, значення професійно значущих якостей у професійній діяльності фахівця визначається тим, що за допомогою їх демонструються всі характеристики структури особистості, які визначають психологічні особливості її діяльності: когнітивні, психомоторні, емоційно-вольові, мотиваційно-потребнісні та ін. [2: 96].

Вчені, які займались дослідженнями в галузі психології праці, з'ясували те, які якості особистості допомагають максимізувати придатність до здійснення професійної діяльності. Проте, під час дослідження питань професійної підготовки в умовах вищого навчального закладу не враховувався розвиток ділових якостей майбутніх фахівців.

Серед вітчизняних науковців проблему формування ділових якостей фахівця почали досліджувати М. Д. Левітов, О. О. Толчинський, І. Н. Шпільрейн, Н. К. Гусев та ін. Вони спробували дослідити окремі професії та вимоги цих професій до ділових якостей фахівців. Важливим є те, що досліджувалися, в основному, професії робітників, які мали масовий характер. Це були професії в таких галузях, як металообробна, текстильна промисловість, металургія, хімія та ін.

Короткий психологічний словник зазначає: «професійна придатність – сукупність психологічних і психофізіологічних особливостей людини, необхідних і достатніх для досягнення нею при наявності спеціальних знань, вмінь і навичок суспільно прийнятої ефективності праці» [4]. До категорії «професійна придатність» належить і відчуття вдоволення, що почуває особистість в процесі виконання професійних обов'язків та під час аналізу результатів своєї професійної діяльності.

На нашу думку, професійну придатність можна вважати набутою якістю, яка виробляється під час самої трудової діяльності особистості. Праця людини проходить за участі певних соціально-економічних умов, за яких можливе формування окремих функціональних систем і психічних процесів особистості, таких, як пам'ять, мислення, професійне сприйняття та ін. У процесі праці відбувається формування соціально-професійного типу особистості з відповідними цінностями, діловими якостями, характером, особливостями міжособистісного спілкування і т.д.

Розкриття такого багатогранного поняття, як «ділові якості» потребує більш детального розгляду таких понять, як «якість», «особливість» і «риси», так як різні джерела по-різному їх трактують: одні їх називають властивостями, другі – якостями, треті – рисами особистості.

Що стосується сукупності або системи певних властивостей, можна вважати, що ця система здатна утворювати якісну визначеність об'єкта, створюючи йому певну характеристику з позиції його цілісності та відносної стійкості. Властивості, які належать до соціально-духовної сфери особистості, дають змогу проявити позитивні або негативні якості людини [8: 234]. Отже, властивість – це вираження окремої якості відносно інших якостей. Таким чином, ділові якості особистості фахівця – це ділові властивості особистості у сфері професійної діяльності.

Деякі автори використовують відразу декілька термінів: «властивості – якості», «властивості – риси», «риси – якості». У психолого-педагогічній літературі категорії «якості» й «риси» особистості досить часто вживаються як синоніми.

Вчені відносять до професійних якостей наступні: інтелектуальні (мислення), моральні (поведінка), емоційні (почуття), вольові (здатність до саморегуляції), організаторські [6: 57].

На нашу думку, ділові якості можна вважати складовими морально-вольових та організаторських рис. Їх потрібно формувати згідно з індивідуально-психологічними особливостями особистості, які відображають специфіку її характеру, наявності волі, розвиненості здібностей, сформованості темпераменту та світогляду.

Слід зазначити, що одним із найважливіших наукових напрямків є взаємовідносини особистості та її професії, формування взаємозалежності між особистістю та вимогами, що пред'являє до неї трудова діяльність.

На нашу думку, діловими якостями можна вважати певні властивості або ознаки, які є складовими структури здібностей.

Про ділові якості майбутнього фахівця економічного профілю можна говорити, досліджуючи окремі властивості даної особистості. Отже, категорія «ділові якості» так чи інакше пов'язана з категорією «здібності». Враховуючи це, слід наголосити, що коли становлення ділових якостей особистості є не керованим процесом і відбувається саме по собі, формуються вони в основному в напрямку, визначених задатків і здібностей. У даному разі на цей процес впливають конкретні умови професійної діяльності та оточуючого середовища. Проте, на нашу думку, відсутність певних задатків і здібностей не повинна перешкоджати досягненню певного рівня сформованості ділових якостей. Це можливо, коли у особистості є стійка мотивація до професійної діяльності. Ми вважаємо, що формування ділових якостей майбутніх фахівців економічного профілю є активним розвитком здібностей особистості до оволодіння нею різними професіями, навіть, якщо на початковому етапі вона не проявляє необхідних здібностей у даній професії.

Під навчально-виховним процесом вищого навчального закладу ми розуміємо процес цілеспрямованої взаємодії викладача і студента з метою оволодіння останнім знань, умінь та навичок у певній професійній діяльності. Під час реалізації навчально-виховного процесу в умовах вищого навчального закладу викладач впливає на психічну діяльність студента для формування в нього певних особистісних якостей, властивостей, ділових якостей тощо. Ученими (С.Л. Рубінштейн [7: 126], О.М.Леонтьев [5] та ін.) доведено, що найважливішим шляхом формування якостей особистості є залучення її до активної діяльності.

На нашу думку, під час виробничого навчання досить важливими є такі мотиви, що зумовлюють бажання особистості працювати, перетворюють для індивіда працю в подію, що має визначальне значення. Саме мотиви є вирішальним фактором у процесі формування ділових якостей особистості, ставлення її до навчальної та трудової діяльності, як до основної соціальної цінності. Подібне значення має усвідомлення закономірностей підвищення самооцінок, домагань, потреб, змін установок, інтересів та інших психічних феноменів особистості в умовах здійснення навчальної діяльності та виконання професійних обов'язків.

Отже, формування ділових якостей майбутніх фахівців економічного профілю в процесі професійної підготовки в умовах навчально-виховного процесу вищого навчального закладу залежить від сформованості здібностей індивіда, його мотивації та розвитку відповідних професійних знань, умінь та навичок.

Для кожної окремої професії і на різних етапах професійної підготовки кожен із зазначених факторів відіграє свою індивідуальну роль у загальній картині сформованості особистості як фахівця. Отже, формування ділових якостей майбутніх фахівців економічного профілю є індивідуальним процесом. При правильному керівництві цим процесом, виникає можливість створити педагогічні умови для досягнення майбутніми фахівцями економічного профілю певного рівня професійної підготовки. Однією з неодмінних передумов цього процесу є наявність позитивної професійної мотивації. В процесі аналізу літературних джерел ми дійшли висновку, що формування ділових якостей майбутніх фахівців економічного профілю є важливою складовою ефективного виконання ними своїх професійних обов'язків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности. Учебное пособие для вузов. – М.: ПЭРСЭ, 2001. – 511 с.
2. Бодров В.А. Психология профессиональной пригодности. Учебное пособие для вузов. – М.: ПЭРСЭ, 2001. – 96 с.

3. Психология профессий: Учебное пособие для студентов вузов. – 2-е изд., перераб., доп. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003. – 336 с.
4. Краткий психологический словарь / Под общ. ред. А.В. Петровского и М.Г. Ярошевского. – М.: Изд-во политической литературы, 1985. – 431 с.
5. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – 2-е изд., – М.: Политиздат, 1977. – 304.
6. Мищик Л.И. Профессиональная подготовка социального педагога (педагогический, психологический и управленческий аспекты). – Запорожье: ИПК «Запоріжжя», 1996, – 104 с.
7. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии, 2-е изд. – М.: Гос. учебно-педаг. изд-во Министерства просвещения РСФСР, 1946. – 703 с.
8. Спириин А.Г. Основы философии: Учебное пособие для вузов. – М.: Политиздат., 1988. – 160 с.

УДК 371.134: 792.8

О.О. Шиліна

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ПСИХІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ

Статтю присвячено висвітленню проблеми розвитку пізнавальних психічних процесів майбутніх учителів хореографії і формуванню їх професійних якостей, визначенню специфіки і обґрунтуванню нерозривності вище зазначених процесів.

The article is devoted illumination of problem of development of cognitive psychical processes of future teachers of choreography and forming of them professional qualities. To determination specific and to the ground of unbreak of the higher noted processes.

Постановка проблеми. В процесі навчання перед майбутніми учителями хореографії постає цілий ряд професійних проблем, вирішення яких потребує активізації і подальшого розвитку всіх психічних процесів, а саме: сприйняття, мислення, уяви, пам'яті. Вони повинні допомогти студентам осмислити сутність явищ, сформувати здатність оперувати понятійно-категоріальним апаратом і т.п.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблемою розвитку пізнавальних психічних процесів займалось багато фахівців з психології: Л. Венгер, В. Мухіна, А. Ковальов, В. Крутенський, Н. Рождественська та ін. А також з фахової підготовки хореографів: Н. Тарасов, Л. Зихлинська, Т. Неугасова, Ю. Громов, С. Фадеєва.

Однак, треба зауважити, що розвиток пізнавальних психічних процесів майбутніх вчителів хореографії з формуванням їх професійних якостей є нерозривним і має свою специфіку. Саме висвітлення даної специфіки і обґрунтування нерозривності вище зазначених процесів і є *метою нашої статті*.

З психології відомо, що пізнання людиною навколишнього світу відбувається за допомогою пізнавальних дій, які приводять до виникнення психічних явищ, і що ці дії відносяться до різних пізнавальних психічних процесів: сприйняття, мислення, уяви, пам'яті.

Сприйняття надає перші відомості про предмети, явища дійсності, їх різноманітні зовнішні якості, створює образи. Пам'ять зберігає ці образи і дає можливість для подальшої роботи над ними. Ця робота виконується за допомогою мислення і уяви, які аналізують те, що отримано в уяві і збережено в пам'яті, відкривають за зовнішніми якостями речей їх внутрішні, скриті якості і відносини, виводять закони, що визначають різні сторони діяльності, будують нові образи, які дозволяють змінювати і перетворювати дійсність. І знову результати роботи мислення і уяви зберігаються у пам'яті, що дозволяє їх використовувати для наступного пізнання [1: 162].